

Samenvattingen

Deel I

In dit deel zijn allereerst een aantal redenen aangegeven die de toename van gedragsproblemen in professionele opvoedingssettings zouden kunnen verklaren. Vervolgens zijn er een aantal inleidende begrippen behandeld die men nodig heeft om het verdere boek goed te kunnen interpreteren:

- De subjectiviteit en normativiteit van gedragsproblemen
- Het verschil tussen gedragsproblemen en gedragsstoornissen
- Het verschil tussen geëxternaliseerde en geïnternaliseerde gedragsproblemen

Met betrekking tot de hulpverlening in het kader van gedragsproblemen zijn er vervolgens drie gradaties van zorg besproken: opvoeden, begeleiden en behandelen. Deze gradaties kunnen zowel preventief als curatief gericht zijn. Men kan insteken op verschillende niveaus: institutioneel, groeps- en individueel niveau. Tot slot zijn de casussen geïntroduceerd.

Vragen met betrekking tot de casussen

- Welke formuleringen in het dossier zijn niet objectief en laten dus de subjectiviteit van gedragsproblemen zien?
- Op welke punten in de dossiers ziet men terug dat er een norm gehanteerd wordt met betrekking tot het gedrag van het kind?
- Welk gedrag van het kind zou men (eventueel) toe kunnen schrijven aan de sociaal-emotionele ontwikkeling?
- Welke aspecten in de dossiers kunnen invloed hebben gehad op de ontwikkeling van het zelfbeeld van het kind?
- In hoeverre is er bij deze casus sprake van gedragsproblemen en in hoeverre is er sprake van gedragsstoornissen?
- Duiden de beschrijvingen van het gedrag van dit kind op geëxternaliseerde of geïnternaliseerde gedragsproblemen?
- Op welke gradatie(s) van zorg zou de hulpverlening ingezet dienen te worden?
- Op welk(e) niveau(s) zouden interventies ingezet kunnen worden?
- Is er sprake van preventieve en/ of curatieve interventies?

Literatuurtips

- Acker, J. van (2000); *Gedrags- en opvoedingsproblemen*; Bohn Stafleu Van Loghum bv, Houten/ Zaventum
- Bergström, B. (2006); *Ieder kind verdient specifieke aandacht; in opvoeding en onderwijs*; Runa Förlag, Stockholm
- Delfos, M. (2000); *Kinderen en gedragsproblemen*; Uitgeverij Swets & Zeitlinger Lisse
- Jeninga, J. (2005); *Professioneel omgaan met gedragsproblemen, praktijkboek voor het primair onderwijs*; Hbuitgevers, Baarn
- Lieshout, T van; (2002) *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*; Uitgeverij Bohn Stafleu Van Loghum Houten / Diegem

- Louv, R. (2007); *Het laatste kind in het bos; hoe we onze kinderen weer in contact brengen met de natuur*; Uitgeverij Jan van Arkel, Utrecht
- Ploeg, J. van der (2003); *Gedragsproblemen, Ontwikkelingen en risico's*; Lemniscaat, Rotterdam
- Redmeijer, S. (1982); *Gedragsproblemen*; Uitgeverij Sassenheim, Haren-Gn.
- Savater, F. (1997); *De waarde van opvoeden; filosofie van onderwijs en ouderschap*; Erven J. Bijleveld, Utrecht
- Verhulst, F. (2002); *Inleiding in de kinder- en jeugdpsychiatrie*; Koninklijke van Gorcum, Assen
- Wolf, K. van der (2003); *In het Hoofd van de Meester, Gedragsproblemen in de onderwijspraktijk in ecologisch perspectief*; Agiel, Utrecht

Deel II

In dit deel is allereerst uitgelegd hoe men in het verleden dacht over ontwikkeling. Deze ontwikkeling was of geheel afkomstig vanuit de aanleg ('nature') van het kind of totaal tot stand gekomen vanuit opvoeding ('nurture'). Binnen de moderne pedagogiek gaat men uit van de interactie tussen de erfelijke aanleg van het kind en de invloeden vanuit de omgeving. Deze visie is vervolgens uitgewerkt vanuit de ecologische pedagogiek. Dit veronderstelt een holistische manier van kijken naar kinderen en de wereld. Van daaruit kan men onderzoeken hoe het ecosysteem van een kind is opgebouwd op verschillende niveaus. Al deze niveaus beïnvloeden de ontwikkeling en het gedrag van een kind. Doordat de verschillende factoren ook elkaar beïnvloeden, wordt dit geheel aan factoren een dynamisch geheel, waarbij de 'uitkomst' moeilijk voorspelbaar is. Een analyse om het ecosysteem van een kind in kaart te brengen is het ecologisch krachtenveld, waarbij men diverse factoren onderzoekt:

- kindfactoren
- gezinsfactoren: menselijk, sociaal en materieel kapitaal
- school-/ instellingsfactoren, opvoederfactoren, factoren in behandelwijze
- buurtfactoren
- overheidsfactoren: (inter)nationaal, regionaal niveau

Vervolgens is er een accent gelegd op de biografie waarbij reflecteren het kernpunt is. Een drietal vormen van reflectie zijn uitgewerkt:

1. reflection on action/ reflectie op actie
2. reflection on recollection/ reflectie op herinnering
3. reflection in action/ reflectie in actie

De eerste variant is verdiept middels de reflectiespiraal van Korthagen. De tweede variant is uitgediept aan de hand van de biografische methode. Voor dit laatste zijn er een aantal middelen kort toege-licht: APT-interview, Human Dynamics, kwaliteitsspelen, Kelly's repertory grid-methode en Video Interactie Begeleiding. Het uiteindelijke doel is om in actie reeds te kunnen reflecteren om zo meer professioneel af te kunnen stemmen.

Vragen met betrekking tot de casussen

- Welke protectieve en/ of risicofactoren zijn te herleiden uit de dossiers?
- Hoe is vanuit dit geheel aan factoren het gedrag van het kind te verklaren?
- Welke factoren vallen binnen de cirkel van invloed en welke niet?
- Welke aanpassingen zou u doen in uw handswijze vanuit een reflectie middels het spiraalmodel van Korthagen?

- Welke opmerkingen uit de dossiers zijn in verband te brengen met het narratief van de betreffende persoon?
- Welke onderdelen/opmerkingen/ beschrijvingen uit de dossiers raken u wel of juist niet?
- Welke verbanden zijn er tussen de (on)gevoeligheden uit de vorige vraag en uw persoonlijke narratief?

Literatuurtips

- Alblas, G. & Heinstra, R. & Sande, H. van de (2007); *Praktische psychologie van leren en onderwijzen*; Wolters-Noordhoff, Groningen/ Houten
- Banning, H. & Banning-Mul, M. (2005); *Narratieve begeleidingskunde, hoe het gebroken verhaal professioneel te waarderen*; uitgeverij Nelissen, Soest
- Benammar, K. & Schaik, M. van & Sparreboom, I. & Vrolijk, S. & Wortman, O. (2006); *Reflectietools*; Uitgeverij Lemma BV, Den-Haag
- Bergström, B. (2006); *Ieder kind verdient specifieke aandacht; in opvoeding en onderwijs*; Runa Förlag, Stockholm
- Bongaards, B. & Sas, J. (2003); *Praktijkboek leerlingenzorg; het omgaan met zorgleerlingen in de basisschool*; Wolters-Noordhoff, Groningen/ Houten
- Busato, V. (2005); *Een meervoudige kijk op intelligentie; seminar over meervoudige intelligentie*; Uit: Talent, juli 2005
- Delfos, M. (2000); *Kinderen en gedragsproblemen*; Uitgeverij Swets & Zeitlinger Lisse
- Goorhuis-Brouwer, S. & Essen, M. van & Levering, B. & Werf, G. van der (2008); *Mythes in het onderwijs*; Uitgeverij SWP, Amsterdam
- Groen, M. (2006); *Reflecteren: de basis; op weg naar bewust en bekwaam handelen*; Wolters-Noordhoff, Groningen/ Houten
- Handout werkplaatsbijeenkomst ecologische pedagogiek (2005); *Werkplaatsdag Ecologische Pedagogiek 26-10-05*; Hogeschool SOMA, Utrecht
- Heemstra-Hendriksen, L. (2006); *Het verhaal van het kind*; ThiemeMeulenhoff, Utrecht/ Zutphen
- Heemstra-Hendriksen, L. (2003); *Handleidingen kwaliteitspelen*; Thieme-Meulenhoff, Utrecht/ Zutphen
- Heemstra-Hendriksen, L. (2003); *De theorie van de ecologische orthopedagogiek en diagnostiek*; SON-opleidingen, Nijmegen
- Jansen, H. en anderen (2005); *Levend leren*; Uitgeverij Agiel, Utrecht
- Janson, D. (2005); *Leren in stijl; rekening houden met leerstijlen*; Uit: Talent, januari 2005
- Janson, D. & Memelink, D. (2005); *Observeren kun je leren*; HBuitgevers, Baarn
- Kohnstamm, R. (1993); *Kleine ontwikkelingspsychologie I; het jonge kind*; Bohn Stafleu Van Loghum, Houten/ Zaventum
- Kohnstamm, R. (1992); *Kleine ontwikkelingspsychologie II; de schoolleeftijd*; Bohn Stafleu Van Loghum, Houten/ Zaventum
- Lieshout, T van; (2002) *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*; Uitgeverij Bohn Stafleu Van Loghum Houten / Diegem
- Ploeg, J. van der (2003); *Gedragsproblemen, Ontwikkelingen en risico's*; Lemniscaat, Rotterdam

- Remmerswaal, J. (2003); *handboek groepsdynamica; een nieuwe inleiding op theorie en praktijk*; uitgeverij H. Nelissen, Soest
- Stokes, P. (????); *Filosofie; 100 essentiële denkers*; Atrium, ???
- Verhulst, F. (2002); *Inleiding in de kinder- en jeugdpsychiatrie*; Koninklijke van Gorcum, Assen
- Wolf, K. van der (2003); *In het Hoofd van de Meester, Gedragsproblemen in de onderwijspraktijk in ecologisch perspectief*; Agiel, Utrecht
- Wolf, K. van der & Everaert H. (2004); *Op weg naar de stress-reductie-meter*; Hogeschool van Utrecht, Utrecht

Deel III

Dit deel behandelde een viertal pedagogische stromingen. Van hieruit zijn praktische tools die voortvloeien uit deze theorieën besproken. In onderstaand overzicht een overzicht:

	Behaviourisme	Cognitieve leertheorie	Humanisme	Interactietheorie
K E R N	Gedragsproblemen ont-staan doordat negatief gedrag wordt aangeleerd of positief gedrag wordt afgeleerd of genegeerd.	De gedachten bij een ge-beurtenis bepalen de ge-voelens en uiteindelijk het gedrag. Irrationele gedach-ten kunnen zo leiden tot probleemgedrag.	Gedragsproblemen ont-staan doordat er blokka-des zijn in het verwezen-lijken van het zelf.	Indien de interactie tus-sen twee personen niet goed is afgestemd, kan er gedragsproblematiek ontstaan.
T O O L S	- belonen/ beloningssys-temen: - bekrachtigen - straffen: uitdoven - negeren: uitdoven - analyse middels ABC-schema: A of C verande-ren - stappenplan kids skills	- 4G-schema/ RET: ratio-naliseren irrationele ge-voe-lens - Beertjesmethode Mei-chenbaum: wat moet ik doen, hoe ga ik het doen, ik doe het, hoe heb ik het gedaan? - attributietheorie/ OPA-methode	<u>Maslow</u> (deprivatie-acti-vatie-theorie): - piramide van Maslow <u>Rogers/ Gordon</u> (‘zijn’ en ‘fenomenale veld’): - actief luisteren - spiegelen - ervaringsgerichte dia-loog - ik-boodschappen - win-win-methode - gesprekken m.b.t. zelf-beeld	<u>Riksen-Walraven</u> (le-vensloopmodel, doorlo-pen ontwikkelingsopga-ven): - sociale ondersteuning: affectieve, informatieve en gedragsregulerende component <u>Leary, Verstegen/ Lode-wijks</u> (dominantie- en affiliatiedimensie in in-teractie): - Roos van Leary - BOTS-vragenlijst/ In-teractiewijzer Algemeen: - sova-trainingen

Vragen met betrekking tot de casussen

- Hoe is het gedrag van het kind te verklaren vanuit het Behaviourisme?
- Hoe zijn de tools van het Behaviourisme in te zetten voor dit kind?
- Hoe is het gedrag van het kind te verklaren vanuit de cognitieve leertheorie (vanuit het kind, de ouders en/ of de leerkracht)?
- Hoe zijn de tools van de cognitieve leertheorie in te zetten voor dit kind (voor het kind, de ouders en/ of de leerkracht)?
- Hoe is het gedrag van het kind te verklaren vanuit het Humanisme (Maslow en Rogers)?
- Hoe zijn de tools van het Humanisme in te zetten voor dit kind (Maslow en Rogers/ Gordon)?
- Hoe is het gedrag van het kind te verklaren vanuit de Interactietheorie (Riksen-Walra-ven en Leary/ Verstegen, Lodewijks)?
- Hoe zijn de tools van de Interactietheorie in te zetten voor dit kind (Riksen-Walraven en Leary/ Verstegen, Lodewijks)?

Literatuurtips

- Acker, J. van (2000); *Gedrags- en opvoedingsproblemen*; Bohn Stafleu Van Loghum bv, Houten/ Zaventum
- Alblas, G. & Heinstra, R. & Sande, H. van de (2007); *Praktische psychologie van leren en onderwijzen*; Wolters-Noordhoff, Groningen/ Houten
- Begeleidings-Centrum voor Opvoeding en Onderwijs (2001); *Interactiewijzer voor het jonge kind*; BCO, Venlo
- Bongaards, B. & Sas, J. (2003); *Praktijkboek leerlingenzorg; het omgaan met zorgleerlingen in de basisschool*; Wolters-Noordhoff, Groningen/ Houten
- Delfos, M. (2000); *Kinderen en gedragsproblemen*; Uitgeverij Swets & Zeitlinger Lisse
- Delfos, M. (2000); *Luister je wel naar mij?*; SWP, Amsterdam
- Furman, B. (2004); *Kids' skills*; St. Luke's Innovation Resources, Bedigo (Australië)
- Hoeben, S.; *Een interactionele aanpak van gedragsproblemen*; Uitgeverij Swets & Zeitlinger, Lisse
- Hoeben, S. & Lier, P. van & Lieshout, C. van; *Sociaal-emotionele ontwikkeling en de vertrouwensrelatie*; K.U.N., vakgroep ontwikkelingspsychologie, Nijmegen
- Janssens, H. (2000); *Gedrags- en werkhoudingproblemen & zorgverbreding*; SON Opleidingen, Eindhoven
- Jeninga, J. (2005); *Professioneel omgaan met gedragsproblemen, praktijkboek voor het primair onderwijs*; HBuitgevers, Baarn
- Krab, K. & Engelen-Snaterse, T. & Boer-Boosman, B. de (2000); *Gedragsverandering binnen en buiten de klas, gedragsverandering van leerling en leerkracht in het basis- en speciaal onderwijs*; CPS, Amersfoort
- Laevers, F. & Sanden, P. van (1994); *Basisboek voor een ervaringsgerichte kleuter-praktijk*; Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs, Leuven
- Lieshout, T van; (2002) *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*; Uitgeverij Bohn Stafleu Van Lochum Houten / Diegem

- Merwede, E. & Meerschaert, T. & Bosmans, G. & Mey, W. de & Braet, C. ; *Kinderen..... de baas!, praktijkboek voor deskundigen*; Wolters-Noordhoff, Groningen
- Ploeg, J. van der (2003); *Gedragsproblemen, Ontwikkelingen en risico's*; Lemniscaat, Rotterdam
- Ploeg, J. van der (2005); *Behandeling van gedragsproblemen, initiatieven en inzichten*; Lemniscaat, Rotterdam
- Redmeijer, S. (1982); *Gedragsproblemen*; Uitgeverij Sassenhein, Haren-Gn.
- Remmerswaal, J. (2003); *handboek groepsdynamica; een nieuwe inleiding op theorie en praktijk*; uitgeverij H. Nelissen, Soest
- Riksen-Walraven, J. (1998); *Metten in perspectief*; In: Tijdschrift voor Orthopedago-giek, nummer 18, Wolters-Noordhoff, Groningen
- Verstegen, R & Lodewijks H. (2001); *Interactiewijzer, analyse en aanpak van interactieproblemen in professionele opvoedingssituaties*; Koninklijke Van Gorcum, Assen
- Woltjer, G. & Janssens, H. (2006); *Hoe ga je om met kinderen op school? Competenties in de praktijk*; Wolters-Noordhoff, Groningen

Deel IV

Dit meer praktisch gerichte deel is de concretisering van de voorgaande meer theoretische delen. Hierbij is er een onderscheid gemaakt naar preventief en curatief handelen. Met betrekking tot de preventie van gedragsproblemen is vanuit het 'model adaptief' besproken hoe men als professioneel opvoeder tegemoet kan komen aan de basisbehoeften van kinderen: relatie, competentie en autonomie. Hierbij heeft men de interactie, de methodiek en de organisatie als tools. Men moet er daarnaast voor zorgen dat kinderen uitgedaagd worden, voldoende ondersteuning krijgen en dat er wederzijds vertrouwen is tussen de professionele opvoeder en het kind. Deze 'ecologische' basishouding vraagt dat professionele opvoeders de kinderen accepteren in hun 'zijn. Dit laat men zien door echtheid, aanvaarding, empathie en openheid te tonen. Om dit te laten zien, dient men sensitief en responsief te zijn Ook is er besproken hoe men veiligheid kan bieden door de voorspelbaarheid te verhogen op het gebied van de interactie, methodiek en organisatie. Al deze aspecten zijn toegelicht met praktische voor-beelden van mogelijke interventies.

Met betrekking tot het curatieve handelen is het planmatig werken besproken. Hierbij wordt de handelingsgerichte cyclus van 'waarnemen, begrijpen, plannen, realiseren' gehanteerd. Deze gaat uit van groepsplannen met daarin geïntegreerd (indien nodig) een individueel handelingsplan. In de fase van het waarnemen is besproken met welke methodes men bepaal-de informatie kan verkrijgen om zo inzicht te krijgen in het ecologische krachtenveld in en rond een kind. In de fase van het begrijpen bekijkt men vervolgens de casus vanuit verschillende standpunten door het gedrag van het kind te verklaren vanuit verschillende pedagogi-sche stromingen. In de fase van het plannen onderzoekt men vervolgens hoe men tegemoet kan komen aan de basisbehoeften van kinderen door een behoeftematrix op te stellen. Van daaruit kan men komen tot een actieplan. In de fase van realiseren voert men dit plan uit, waarbij men direct weer in de fase van het waarnemen komt. In veel gevallen zal men de cyclus van handelingsgericht werken meerdere malen moeten doorlopen, alvorens een kind weer opgenomen kan worden in het algemene groepsplan.

Vragen met betrekking tot de casussen

- In hoeverre komen de betrokken volwassenen in de casussen al dan niet tegemoet aan de basisbehoeften van het kind?
- Hoe zouden de betrokken volwassenen het gevoel van geaccepteerd worden kunnen versterken middels de interactie, de methodiek en/ of de organisatie?
- Hoe zouden de betrokken volwassenen het gevoel van veiligheid kunnen versterken middels de interactie, de methodiek en/ of de organisatie?
- Welke informatie uit het ecologisch krachtenveld zou u nog willen verzamelen en welke methodes zou u daar voor gebruiken?
- Het gedrag van het kind heeft u reeds in deel 3 vanuit de verschillende stromingen verklaard. Hoe zou u nu het gedrag verklaren door deze verschillende verklaringen te combineren?
- Hoe ziet de behoeftematrix voor dit kind er uit?
- Wat zou u als actieplan voor dit kind opstellen (maak hierbij onderscheid naar verschillende cycli)?
- Hoe kan men de tools uit deel 3 inzetten binnen het actieplan voor dit kind?

Literatuurtips

- Acker, J. van (2000); *Gedrags- en opvoedingsproblemen*; Bohn Stafleu Van Loghum bv, Houten/ Zaventum
- Begeleidings-Centrum voor Opvoeding en Onderwijs (2001); *Interactiewijzer voor het jonge kind*; BCO, Venlo
- Bongaards, B. & Sas, J. (2003); *Praktijkboek leerlingenzorg; het omgaan met zorgleerlingen in de basisschool*; Wolters-Noordhoff, Groningen/ Houten
- Delfos, M. (2000); *Luister je wel naar mij?*; SWP, Amsterdam
- Eijkeren, M. van (2005); *Werken in het basisonderwijs; kennisbasis voor de startende leraar*; HBuitgevers, Baarn
- Geerdink, G. & Volman, M. & Wardekker, W. (2006); *Pedagogische kwaliteit in de basisschool*; HBuitgevers, Baarn
- Hendriks, J. (2002); *Werkboek intervisie*; Uitgeverij H. Nelissen, Soest
- Hoeben, S.; *Een interactionele aanpak van gedragsproblemen*; Uitgeverij Swets & Zeitlinger, Lisse
- Hoeben, S. & Lier, P. van & Lieshout, C. van; *Sociaal-emotionele ontwikkeling en de vertrouwensrelatie*; K.U.N., vakgroep ontwikkelingspsychologie, Nijmegen
- Janssens, H. (2000); *Gedrags- en werkhoudingproblemen & zorgverbreding*; SON Opleidingen, Eindhoven
- Jeninga, J. (2005); *Professioneel omgaan met gedragsproblemen, praktijkboek voor het primair onderwijs*; HBuitgevers, Baarn
- Krab, K. & Engelen-Snaterse, T. & Boer-Boosman, B. de (2000); *Gedragsverandering binnen en buiten de klas, gedragsverandering van leerling en leerkracht in het basis- en speciaal onderwijs*; CPS, Amersfoort
- Laevers, F. & Sanden, P. van (1994); *Basisboek voor een ervaringsgerichte kleuter-praktijk*; Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs, Leuven
- Lieshout, T van; (2002) *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*; Uitgeverij Bohn Stafleu Van Lochum Houten / Diegem

- Merwede, E. & Meerschaert, T. & Bosmans, G. & Mey, W. de & Braet, C. ; *Kinderen..... de baas!, praktijkboek voor deskundigen*; Wolters-Noordhoff, Groningen
- Molen, H. van der & Kluytmans, F. & Kramer, M. (1995); *Gespreksvoering; vaardigheden en modellen*; Wolters-Noordhoff, Groningen
- Pameijer, N & Beukering, T. van (2001); *Handelingsgerichte diagnostiek, een praktijkmodel voor diagnostiek en advisering bij onderwijsleer- en opvoedingsproblemen*; Acco, Leuven/ Leusden
- Ploeg, J. van der (2005); *Behandeling van gedragsproblemen, initiatieven en inzichten*; Lemniscaat, Rotterdam
- Remmerswaal, J. (2003); *handboek groepsdynamica; een nieuwe inleiding op theorie en praktijk*; uitgeverij H. Nelissen, Soest
- Snoek, M. (2007); *Eigenaar van kwaliteit; veranderingsbekwame leraren en het publieke onderwijsdebat*; Hogeschool van Amsterdam
- Verstegen, R & Lodewijks H. (2001); *Interactiewijzer, analyse en aanpak van interactieproblemen in professionele opvoedingssituaties*; Koninklijke Van Gorcum, Assen
- Visser, Y. (2004); *Coaching; in het primair onderwijs*; CPS, Amersfoort
- Woltjer, G. & Janssens, H. (2006); *Hoe ga je om met kinderen op school? Competenties in de praktijk*; Wolters-Noordhoff, Groningen

Extra

De in het boek gehanteerde visie wordt in het laatste hoofdstuk samengevat in 'de tien geboden':

1) De oorzaak van gedragsproblematiek kan liggen in de wisselwerking tussen verschillende factoren, zowel in het kind als in de context. Men mag niet de schuld aan het kind attribueren. Een kind kiest niet voor factoren in zichzelf of in zijn context die tot gedragsproblemen leiden, dit is een gegeven. Het kind heeft een probleem en vraagt op indirecte wijze om hulp.

2) Het kind mag er zijn, met de gedragsprobleem en bijbehorende gevoelens. Dit betekent niet dat ieder gedrag goedgekeurd wordt, maar het mag er wel zijn als uitgangssituatie. Gevoelens dienen niet onderdrukt te worden, maar het is wel van belang deze op constructieve wijze te (leren) uiten. Door gevoelens en gedrag transparant te maken en te accepteren, kan gedrags-verandering tot stand komen. Dit is een proces wat men samen met het kind moet doorlopen. Het aangaan van een relatie middels sociale ondersteuning is hiervoor een must. De persoon die de relatie aangaat met het kind dient daartoe vertrouwen in en positieve verwachtingen te hebben naar het kind.

3) Indien de situatie dit toelaat, dient het kind op de hoogte te zijn van de pogingen tot veranderingen van gedrag. Het kind is deelnemer en voor zover mogelijk medeontwerper van de interventies. Het kind wordt zich zo bewust van de processen die leiden tot het gedrag en krijgt hierdoor inzicht in en grip op zichzelf. Op het moment dat het kind zich bewust is van deze processen en hier ook medeverantwoordelijk voor is, is de kans op positief resultaat groter.

4) Men dient uit te gaan van een positieve benaderingswijze. Kinderen met gedragsproblemen hebben al veelvuldig gehoord en/ of krijgen nog steeds te horen dat ze het niet goed doen. Hierdoor ontstaat het gevaar dat het kind in een vicieuze terecht komt, waarbij het negatieve gedrag in stand gehouden wordt of zelfs versterkt wordt (fullfilling prophecy). Het zelfbeeld wordt negatief gekleurd, waardoor het kind het idee krijgt niet de capaciteiten te hebben om het goede gedrag te vertonen. Het kind moet gevoelens van competentie inzake het gedrag opbouwen.

5) Om tot competentiegevoelens te komen heeft het kind het gevoel nodig dat het grip heeft op de eigen situatie. Hiervoor is een bepaalde mate van autonomie nodig, een vrijheid die wel begrensd is. De grenzen geven structuur aan het leven en daarmee duidelijkheid en voorspelbaarheid. Dit kan bij het kind leiden tot een gevoel van veiligheid. Deze veiligheid is een voorwaarde om tot positieve ontwikkelingen te komen. De mate van vrijheid en begrenzing is afhankelijk van de behoeften van het kind.

6) Een interventie start altijd vanuit de hulpvrager (in deze de professionele opvoeder). De hulpvrager is niet tevreden met de situatie en wil deze veranderen. Andere personen binnen het ecologisch krachtenveld kan men niet veranderen, wel pogen te beïnvloeden. Doordat de hulpvrager een verandering inzet, wordt het krachtenveld rond het kind veranderd, waardoor er een mogelijkheid tot gedragsverandering is. De effecten van de verandering zijn echter niet voorspelbaar en causaal, maar zijn de uitkomst van dynamische processen.

7) Het geheel van interventies dient gericht te zijn op twee aspecten, enerzijds op het directe concrete gedrag van het kind en anderzijds op de onderliggende oorzaken van het gedrag. Men moet zich in eerste instantie richten op gedragsregulering in het heden. Vervolgens moet men niet vergeten te analyseren onder invloed van welke factoren het gedrag is ontstaan. Van hieruit kan dan gekomen worden tot interventies die zich richten op blijvende veranderingen. De interventies dient men te richten op verschillende factoren in het ecologisch krachtenveld. Men moet proberen gebruik te maken van protectieve factoren.

8) De doelen die gesteld worden met betrekking tot de gedragsverandering dienen Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden (SMART) te zijn. Ze moeten zo opge-steld zijn dat er vrij spoedig resultaat waarneembaar is, zodat het kind succes ervaart. De interventies dienen daarom zo goed mogelijk aan te sluiten bij het ontwikkelingsstadium van het kind. Veelvuldige evaluaties zijn dan ook van belang. Deze positieve bevestiging geeft dan een nieuwe impuls om verder te gaan met de interventies. Mislukkingen moeten worden ingecalculeerd. Dit geeft ruimte tot falen en mogelijkheden om te leren.

9) Interventies dienen planmatig en handelingsgericht te zijn. Men dient eerst de samenhang vast te stellen tussen de problemen enerzijds en de rol van de persoonlijkheid van het kind en de sociale context anderzijds. Van daaruit kan men analyseren wat de behoeften zijn van het kind. Op basis hiervan kan een individueel handelingsplan opgesteld worden dat past binnen een groepsplan. Tijdens de realisering zal blijken in hoeverre de interventies bijgesteld moeten worden.

10) De interventies moeten zo worden uitgevoerd dat de betrokkenen voor langere tijd hun eigen weg kunnen vervolgen. Dat houdt in dat wanneer de interventie eindigt het kind zonder hulp verder kan. Ook de volwassenen rond het kind moeten zelf verder kunnen.